

MEDICO-SOCIAL AND ECOLOGO-HYGIENIC PARTICULARITIES OF EPIDEMIOLOGY MORBIDITY OF THE THYROID GLAND AMONG THE POPULATION OF TRANSCARPATHIAN REGION TAKING INTO ACCOUNT THE REGIONAL ENDEMY

Pirohova V.H., Fera A.V.

МЕДИКО-СОЦІАЛЬНІ ТА ЕКОЛОГО-ГІГІЄНІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЕПІДЕМІОЛОГІЇ ЗАХВОРЮВАНЬ ЩИТОПОДІБНОЇ ЗАЛОЗИ НАСЕЛЕННЯ ЗАКАРПАТТЯ З УРАХУВАННЯМ ЕНДЕМІЧНОСТІ РЕГІОНУ

Захворювання щитоподібної залози у структурі ендокринної патології посідають друге місце після цукрового діабету. Підвищення уваги фахівців до сучасних проблем тиреоїдної патології викликано її зростаючим поширенням серед населення багатьох країн, у тому числі й України, а також медико-соціальним значенням захворювання [1-4].

**ПИРОГОВА В.Г.,
ФЕРА О.В.**

Ужгородський національний
університет

УДК 364.14 (477.87) : 613 :
614.7 : 616.43/47

Роль йодної недостатності в етіології більшості уражень щитоподібної залози загальновідома [5-8]. Однак незважаючи на профілактичні та лікувальні заходи стосовно йододефіциту в окремих регіонах кількість хворих на ендемічний зоб зменшується повільно. Наводяться дані, коли у місцевостях з недостатнім вмістом йоду захворюваність на ендемічний зоб не набуває поширеного характеру, і навпаки — у регіонах з достатньою йодною забезпеченістю довілля спостеріга-

ється виражена ендемія зобу [9-11]. Ці дані свідчать, що дефіцит йоду хоча і є основним фактором в етіології зобу, проте не є єдиною його причиною. Очевидно, існують і додаткові чинники, які не завжди враховуються, але сприяють поширенню зобної ендемії та інших форм патології щитоподібної залози. Це наводить на думку про залежність епідеміології тиреоїдної патології від інших, насамперед медико-соціальних, екологічних та гігієнічних факторів зовнішнього середовища, які здатні посилювати йодний дефіцит і таким чином сприяти виникненню та розвитку патології тиреоїдної системи, особливо у місцевостях з йодною недостатністю [12-14]. Сучасними дослідженнями виявлено суттєвий вплив незадовільної соціальної та екологічної ситуації на виникнення та поширення деяких нозологічних форм захворювань щитоподібної залози у багатьох регіонах.

Все це зумовлює великий інтерес до вивчення впливу регіональних медико-соціальних та еколого-гігієнічних факторів (у тому числі і факторів ризику) на особливості поширення захворювань щитоподібної залози і набуває пріоритетного значення у національних програмах деяких країн з профілактики і подолання тиреоїдної патології.

Водночас показники поширення патології щитоподібної залози, які впливають на широкий спектр біохімічних та фізіологічних процесів, можуть бути ефективним індикатором стану як

МЕДИКО-СОЦИАЛЬНЫЕ И ЭКОЛОГО-ГИГИЕНИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ЭПИДЕМИОЛОГИИ ЗАБОЛЕВАНИЙ ЩИТОВИДНОЙ ЖЕЛЕЗЫ ЖИТЕЛЕЙ ЗАКАРПАТЬЯ С УЧЕТОМ ЭНДЕМИЧНОСТИ РЕГИОНА

Пирогова В.Г., Фера А.В.

В работе приведены данные о влиянии медико-социальных и эколого-гигиенических условий на эпидемиологию заболеваний щитовидной железы населения Закарпатья. Результаты получены на основе опроса населения по специально разработанным картам и проведенных гигиенических и биохимических исследований. Анализ медико-социальных и эколого-гигиенических условий позволил определить приоритетность влияния на эпидемиологию заболеваний щитовидной железы таких факторов, как условия быта, труда, среды обитания, микроэлементный дефицит в воде и продуктах питания, наличие вредных привычек, недостаточно высокий уровень гигиенической культуры и установки на здоровый образ жизни. Подчеркивается необходимость оптимизации проведения профилактических мероприятий и качества медицинского обслуживания населения Закарпатской области.

людської популяції, так і стану довкілля.

Особливо актуальна ця проблема для Закарпатської області України, яка належить до регіонів з дефіцитом йоду у довкіллі. Протягом останніх років значно змінилися соціальні умови та екологічна ситуація в області, що спричинило поширення захворювань щитоподібної залози та вплив на неї різних медико-соціальних та еколого-гігієнічних факторів у трьох біогеохімічних зонах області.

Таке комплексне та порівняльне дослідження регіональних особливостей епідеміології створює можливість для комплексного аналізу стану здоров'я населення краю у його різних за йодною забезпеченістю зонах залежно від медико-соціальних умов життя та екологічного стану довкілля. Подібні дослідження сприяють розробці адекватних медико-соціальних заходів, спрямованих на зменшення впливу несприятливих біотичних та абіотичних факторів ризику на організм, зокрема на функціональний стан щитоподібної залози.

Метою цієї роботи було вивчення особливостей медико-соціальних умов життя та екологічної ситуації довкілля та їхнього впливу на епідеміологію захворювань щитоподібної залози у трьох біогеохімічних зонах Закарпаття — низинній, передгірській та гірській — і формування профілактичних заходів, спрямованих на раннє виявлення факторів ризику та їх корекцію для протидії поширенню тиреоїдної патології.

Матеріали та методи досліджень. Первинна інформація про стан довкілля та умови життя населення накопичувалася шляхом анкетування та усного опитування, також аналізувалися дані районних санітарно-епідеміологічних станцій. Вивчено статистичні звіти ендокринологічної служби області щодо поширення захворювань щи-

ПРОБЛЕМИ ДОВКІЛЛЯ

топодібної залози за 1999-2006 роки. Для клінічної характеристики тиреоїдної патології використали інструментальні (УЗД щитоподібної залози) та лабораторні методи (визначення медіани йодурії, імунно-ферментне визначення ТТГ, Т3, Т4). Отримані матеріали оброблено з використанням статистичного методу за допомогою комп'ютерної програми Microsoft Excel.

Результати досліджень та їх обговорення.

У час, коли Україна переходить на нові економічні механізми управління, перед профілактичною медициною постало нове завдання, яке полягає в оцінці та прогнозуванні стану здоров'я в умовах дії факторів довкілля на донозологічному рівні з науковою розробкою методологічних і методичних підходів до діагностики індивідуального та популяційного здоров'я. Будь-яка концепція реалізується у критеріях або показниках, що піддаються якісній оцінці або кількісним вимірам. Дія різних факторів ризику за тривалістю і часом має відмінності — не завжди вони діють в одному напрямку, тобто можуть або підсилювати, або послаблювати один одного. Тому вивчення впливу гігієнічних факторів на здоров'я населення повинно здійснюватися протягом тривалого часу з урахуванням медико-соціальних, соціально-економічних, гігієнічних умов життя. Недооцінка способу і умов життя сім'ї, що визначають здоров'я конкретної людини, не дозволяє повною мірою розробити програму заходів

первинної і вторинної профілактики.

Дослідження впливу різних медико-соціальних та гігієнічних факторів на стан здоров'я жителів окремих регіонів є актуальною проблемою профілактичної медицини. На організм людини у процесі життєдіяльності діє комплекс різноманітних факторів довкілля, які за певних умов можуть або забезпечити повноцінне функціонування органів і систем, або призвести до виникнення та розвитку донозологічних станів і патології. У Закарпатті провадилися лише медико-соціальні дослідження стану довкілля, здебільшого у гігієнічному аспекті. Вплив медико-соціальних факторів на епідеміологію різних захворювань, зокрема захворювань щитоподібної залози, комплексно не вивчався. У зв'язку з цим надзвичайно актуальним є проведення комплексної оцінки медико-соціального стану довкілля та умов життя населення краю, що дасть можливість розробити та впровадити відповідні медико-профілактичні заходи з метою профілактики ендемічних захворювань, зокрема — щитоподібної залози.

Нами проведено комплексне, поглиблене дослідження впливу медико-соціальних умов життя, екологічних факторів довкілля на епідеміологію захворювань щитоподібної залози у низинній, передгірській та гірській зонах Закарпаття.

Встановлено нерівномірне поширення дифузного, ендемічного, нетоксичного вузловозубо та гіпотиреозу у різних біогеохімічних зонах

**MEDICO-SOCIAL AND ECOLOGO-HYGIENIC
PECULIARITIES OF EPIDEMIOLOGY
MORBIDITY OF THE THYROID GLAND AMONG
THE POPULATION OF TRANSCARPATHIAN
REGION TAKING INTO ACCOUNT
THE REGIONAL ENDEMY**

Pirohova V.H., Fera A.V.

This article deals with the effect of medico-social and ecologo-hygienic conditions on the thyroid

gland diseases epidemiology in Transcarpathian inhabitants. The analysis of medico-social and ecologo-hygienic peculiarities enabled no to define the priority of effects of such factors as domestic and labour conditions, environment, microelements deficiency in water and food-stuffs, bad habits, not sufficient level of hygienic culture and inadequate setting on a healthy way of life on thyroid diseases epidemiology.

області, що не завжди залежить від вмісту йоду у довкіллі. Порівняно високі показники епідеміології тиреоїдної патології у низинній, більш забезпеченій йодом зоні, значною мірою зумовлене незадовільною еколого-гігієнічною ситуацією довкілля, а також медико-соціальними умовами життя. Доведено, що зобна ендемія змішаного генезу є результатом складної взаємодії різних соціальних факторів та комплексу екологічного дисбалансу у регіоні. Проведені дослідження медико-соціальних та еколого-гігієнічних особливостей епідеміології захворювань щитоподібної залози у трьох біогеохімічних зонах Закарпаття дозволяють своєчасно виявити донозологічні стани та сприяють попередженню та проведенню профілактичних заходів щодо зменшення впливу шкідливих абіотичних та біотичних факторів зовнішнього середовища на тиреоїдну патологію та її поширення. Оцінка медико-соціальних умов життя населення та екологічного стану довкілля надає можливість встановити характер їх впливу на особливості епідеміології захворювань щитоподібної залози у районах області з різним йодним забезпеченням.

Висновки

1. Отримані результати дозволяють скласти медико-географічну карту епідеміології тиреоїдної патології у різних ландшафтних зонах області з урахуванням встановлених екологічних особливостей довкілля та соціальних умов життя населення.

2. Результати вивчення епідеміологічних особливостей

захворювань щитоподібної залози і впливу на неї соціальних та екологічних факторів довкілля дозволять оптимізувати проведення в області медико-профілактичних заходів.

3. Покращання здоров'я населення Закарпатської області можливе не лише за рахунок поліпшення екологічної ситуації, а й за умов покращання життя населення та надання йому належної медичної допомоги.

ЛІТЕРАТУРА

1. Абусуев С.А., Хачиров Д.Г., Асельферова З.М. Распространенность эндемического зоба в Дагестане // Актуальные проблемы заболеваний щитовидной железы. — М., 2000. — С. 5-6.
2. Боднар П.М. Йоддефіцитні розлади — актуальна медико-соціальна проблема // Лікарська справа. — 2001. — № 3. — С. 8-10.
3. Вацеба А.О., Гаврилюк В.М., Паньків В.І. Епідеміологія захворювань щитоподібної залози в умовах йодної недостатності // Лікарська справа. — 2002. — № 1. — С. 49-53.
4. Власенко М.В., Зорич Д.Б., Понік Н.І. Поширеність патології щитоподібної залози серед населення Вінницької області // Мат. пленуму Асоціації ендокринологів України. (Львів, 22-23.05.2003 р.). — Львів, 2003. — С. 20-21.
5. Боцнерко В.І. Проблема йодного дефіциту на Прикарпатті // Ендокринологія. — 2002. — Т. 6, додаток. — С. 34-35.
6. Дедов И.И., Свириденко Н.Ю., Герасимов Г.А. Оценка йодной недостаточности в отдельных регионах России // Проблемы эндокринологии. — 2000. — Т. 46. — № 6. — С. 3-7.
7. Деланге Ф., Бюрги Н., Дилан Ф., Берг Х. Недостаточность йода и ее последствия у населения европейских стран: перевод с англ. // Бюл. ВОЗ. — 1989. — Т. 67, № 3. — С. 87-96.
8. Тронько Н.Д., Зуева М.А., Ефимов А.С. Йоддефицитные нарушения // Журнал практического врача. — 2003. — № 2. — С. 2-5.
9. Белекова Р.Б. Функциональное состояние щитовидной железы у жителей низкогогорья, среднегорья и высокогорья Тянь-Шаня и Памира. Выводы и практические рекомендации // Эндемический зоб: Сб. научн. тр. — Фрунзе, 1985. — Т. 154. — С. 20-23.
10. Дедов И.И. (под ред.) Йоддефицитные заболевания (эпидемиология, диагностика, профилактика, лечение). — М., 1998. — 198 с.
11. Покотилев Ю.Г. Биохимия микроэлементов и эндемические болезни в Баргунинской котловине (Забайкалье). — Новосибирск: Наука. Сибирское отделение. 1983. — 164 с.
12. Большаков А.М., Черепов Е.М., Акимова Е.Н. О комплексной гигиенической оценке состояния окружающей среды и ее влияния на здоровье населения // Гигиена и санитария. — 1999. — № 2. — С. 47-49.
13. Волкотруб Л.П., Караваев П.Р., Зинченко Н.С. Гигиенические аспекты профилактики йоддефицитных состояний // Гигиена и санитария. — 2000. — № 3. — С. 28-31.
14. А.В. Фера, В.С. Лучкевич, М.П. Захарченко. Окружающая среда и здоровье населения. — Ужгород, 2002. — 285 с.